

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

Extension of Vegetables Production According to Good Agricultural Practice by Farmer

in Protharam District, Ratchaburi Province

รุ่งฤดี อารีรัตน์ (Rungrudee Areerat)¹ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalemsak Toomhirun)²จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlitong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทั่วไป สภาพสังคมและเศรษฐกิจ (2) สภาพการผลิตผัก (3) ความรู้และการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะ (5) การได้รับความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริม และ (6) แนวทางการส่งเสริม ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกผักในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปี 2562 จำนวน 383 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง 134 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.14 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.23 คน มีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 16.4 ปี มีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 4.2 ไร่ (2) มีการปลูกแบบยกร่อง ใช้ปุ๋ยเคมีและอินทรีย์ร่วมกัน ใช้น้ำจากคลองชลประทาน ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 5,177 บาทต่อไร่ มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิต มีเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน 46 ราย (3) เกษตรกรมีความรู้และการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก (4) เกษตรกรมีปัญหาการบันทึกและการตามสอบระดับปานกลาง และ (5) เกษตรกรได้รับความรู้โดยรวมในระดับมาก ต้องการความรู้ทุกด้านในระดับมากที่สุด ต้องการช่องทางการส่งเสริมจากสื่อบุคคล(ราชการ)ระดับมากที่สุด และวิธีการส่งเสริมจากการสาธิตระดับมาก (6) แนวทางการส่งเสริมโดยนักส่งเสริม ใช้กระบวนการส่งเสริมในลักษณะการสาธิต ให้ความรู้การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร่วมกับใช้สื่อยูทูบและอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

คำสำคัญ ผัก การส่งเสริมการผลิต การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nuttawuth18@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

This research had an objective (1) general conditions, social conditions and economic (2) vegetables production (3) Knowledge and compliance with production standards (4) problems and suggestions (5) obtaining and the extension needs for forms and methods of promotion and (6) promotion guidelines. The population in this study was 383 vegetable farmers in Photharam District. The sample size was determined by using Taro Yamane's formula at 0.07 to obtain a sample of 134 members by using simple random sampling. descriptive statistics and content nalysis. The results included (1) farmers were female, the average age of 55.14 years and completed primary school education. The average household labor was 2.23 people with the average experience in vegetable production of 16.4 years and the average vegetable production area of 4.2 Rai. (2) there is a trench planting, use chemical and organic fertilizers, using water from irrigation canals, production cost 5,177 baht per rai. There are middleman to buy produce ,were vegetable growers certified was 46 peoples (3) The farmers has knowledge and practice more level of good agicultural practice. (4) Farmers have problems moderate level with recording and tracking. (5) Farmers received a moderate level of overall knowledge, need the highest level of knowledge, need a promotion channel from the media (government) and demonstration. (6) agricultural extension quidelines: by agricultural Extension demonstration with youtube and internet for farmers to change for the better

Keywords: Vegetable, Production extension, Good agricultural practice

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

สถานการณ์ทางการค้าของโลกเป็นการค้าเสรีและไร้พรมแดน มีประเด็นทางด้านคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและอาหารถูกนำมาเป็นข้ออุปสรรค และข้อกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ มีการกำหนดมาตรฐาน และควบคุมด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary : SPS) ของสินค้าเกษตร เพื่อเป็นข้อกำหนดในการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร มูลค่าการส่งออกผักและผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยในปี 2560 2561 และ 2562 คือ 28,531 ล้านบาท 29,053 ล้านบาท และ 26,860 ล้านบาท ตามลำดับ (สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ ปี 2562, 2563, น. 51). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบายในการขับเคลื่อนภาคการเกษตรของประเทศไทย ปี 2563 ประกอบไปด้วย 8 ประเด็น ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือประเด็นด้านการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน คือการส่งเสริมเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ให้ผู้บริโภคได้รับสินค้าที่มีความปลอดภัย จึงมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากระบบการเกษตรที่มีการใช้สารเคมีเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต มาเป็นระบบการผลิตแบบเกษตรปลอดภัย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งเกษตรกร ผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรเพื่อรับรองคุณภาพของสินค้า เช่น มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี Good Agricultural Practice (GAP)

จังหวัดราชบุรีให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการเกษตรสีเขียวแบบครบวงจร และเมืองอาหารคุณภาพที่เติบโตอย่างมั่นคง คือการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำ และดินที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะเกษตรปลอดภัยที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เพื่อการส่งเสริมการเกษตร นาข้าว พืชผัก ผลไม้ ไม้ยืนต้น และไม้ดอกไม้ประดับ ของจังหวัด ซึ่งเป็นผลผลิตหลักสำคัญ เพื่อมุ่งให้ผลผลิตทางการเกษตรมีคุณภาพ มาตรฐาน มีความเข้มแข็งในการเป็นแหล่งอาหารระดับประเทศ และนานาชาติ (แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕, 2563, น. 151 – 165)

อำเภอโพธาราม มีทรัพยากรที่เป็นต้นทุนการผลิต ที่จะขับเคลื่อนการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือภาคการเกษตร ภาคการเกษตรของอำเภอโพธารามมีพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 140,607.35 ไร่ มีระบบชลประทานที่ครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรถึงร้อยละ 60 ด้านการเพาะปลูกมีศักยภาพในการผลิตผัก มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการผลิตผักหลากหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มแปลงใหญ่ผัก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีกิจกรรมการผลิตผัก และกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร โดยมีความสามารถในการผลิตผัก เช่น ผักสลัด คื่นห่าน ถั่วพู หน่อไม้ฝรั่ง ถั่วฝักยาว เป็นต้น โดยมีตลาดกลางเกษตรขนาดใหญ่เป็นจุดกระจายสินค้า ไปสู่ภาคต่างๆในประเทศ แต่ผลผลิตมีข้อจำกัดในด้านการแข่งขัน คือเรื่องมาตรฐานการผลิต ประสิทธิภาพในเรื่องของสารเคมีตกค้าง และพฤติกรรมของเกษตรกรในการใช้สารเคมี

จากเหตุผลและผลการสำรวจข้างต้นนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการแข่งขันในภาคการเกษตร โดยหากยังมีการดำเนินการหรือสถานการณ์เช่นนี้ต่อไป อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านราคาและตลาด เนื่องจากความเหลื่อมล้ำของอุปสงค์และอุปทาน ซึ่งผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัย แต่ผู้ผลิต ผลิตสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานปลอดภัย จึงส่งผลกระทบต่อค่าจำหน่ายสินค้า และราคาของผลผลิต ดังนั้นการวิจัยการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี นั้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนากิจการเกษตรของอำเภอโพธาราม และเพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์แก่เกษตรกรต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัย เรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ จำนวน 6 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตผักของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความรู้และการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาการได้รับความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ของเกษตรกร

6. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาได้ จำนวน 5 ประเด็น ตามกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกผักในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปี 2562 จากทะเบียนข้อมูลทะเบียนเกษตรกร จำนวน 383 ราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามานะ (Taro Yamane) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 134 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) เกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี GAP, มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม จำนวน 46 ราย เก็บข้อมูลทั้งหมด และ (2) เกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานฯ อีก 88 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ได้แก่ (1) สภาพทั่วไป สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตผักของเกษตรกร (3) ความรู้และการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (5) การได้รับความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไป สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.9 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.14 ปี ร้อยละ 55.2 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตผักเฉลี่ย 2.23 คน และประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 16.4 ปี ร้อยละ 76.1 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 57.5 เป็นสมาชิกองค์กรทางการเกษตร ร้อยละ 90.3 มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 88.1 มีอาชีพรองเป็นเกษตรกร มีพื้นที่ถือครองการเกษตรที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เฉลี่ย 5.9 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 11.0 ไร่ พื้นที่บุคคลอื่นให้ทำกินเปล่าเฉลี่ย 5.1 ไร่ มีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 4.2 ไร่ รายได้เฉลี่ย 71,196.3 บาท/ปี ร้อยละ 97.0 ใช้แหล่งเงินทุนของตนเอง ร้อยละ 66.4 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ

2. สภาพการผลิตผักของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.1 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากร้านค้าที่มีการจดทะเบียน ร้อยละ 65.7 นำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกเลย ร้อยละ 81.3 มีการเตรียมดินด้วยการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก ร้อยละ 66.4 เตรียมแปลงปลูกแบบยกร่อง ร้อยละ 64.2 มีวิธีการปลูกโดยการหยอดเมล็ด ร้อยละ 82.1 ซื้อปุ๋ยจากร้านค้าที่มีการจดทะเบียน ร้อยละ 68.7 มีการใส่ทั้งปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ 55.2 ใช้แหล่งน้ำจากคลองชลประทาน ร้อยละ 29.1 มีวิธีการให้น้ำแบบปล่อยน้ำเข้าท่วมร่อง ร้อยละ 62.1 มีวิธีป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยใช้สารเคมี ร้อยละ 89.6 มีวิธีป้องกันกำจัดวัชพืชโดยใช้วิธีการ ร้อยละ 61.9 เก็บเกี่ยวโดยนับอายุเก็บเกี่ยวตามชนิดพืช ร้อยละ 70.9 ใช้มือในการเก็บเกี่ยว ร้อยละ 67.2 มีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวโดยบรรจุใส่ถุงพลาสติกหรือตะกร้า ร้อยละ 62.7 มีวิธีการจำหน่ายโดยพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีต้นทุนการผลิตผักเฉลี่ย 5,177 บาทต่อไร่ และร้อยละ 65.7 ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

3. ความรู้และการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3.1 ระดับความรู้ด้านการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมากที่สุดในประเด็นความรู้ด้านแหล่งน้ำ (ร้อยละ 84.3) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต (ร้อยละ 83.1) การพักผลผลิต การขนย้ายภายในบริเวณแปลงปลูก และการเก็บรักษา (ร้อยละ 82.8) การบันทึกและการตามสอบ (ร้อยละ 88.1) รองลงมา มีความรู้ในระดับมากในประเด็นความรู้ด้านพื้นที่ปลูก (ร้อยละ 71.9) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร (ร้อยละ 67.2) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ร้อยละ 67.6) และมีความรู้ในระดับปานกลางในประเด็นความรู้ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล (ร้อยละ 51.5) โดยเกษตรกรมีความรู้ด้านการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสูงสุด 22 คะแนนต่ำสุด 6 คะแนน และมีค่าเฉลี่ย 16.34 ซึ่งอยู่ในระดับมาก จากการเปรียบเทียบเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัยและไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย เมื่อทดสอบด้วยสถิติทดสอบ t-test พบว่า ประเด็นความรู้ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต มีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความรู้ด้านการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ประเด็นความรู้การผลิตผักปลอดภัยตาม มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	ได้รับการรับรอง n=46)		ไม่ได้รับการรับรอง n=88)		การเปรียบเทียบ	
	$\bar{x}$ (SD.)	แปลความ	$\bar{x}$ (SD.)	แปลความ	ค่า t	ค่า Sig.
แหล่งน้ำ	0.88 (.215)	มากที่สุด	0.83 (.196)	มากที่สุด	-1.386	.168
พื้นที่ปลูก	0.75 (.144)	มาก	0.70 (.155)	มาก	-1.519	.131
การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร	0.74 (.220)	มาก	0.63 (.200)	มาก	-2.942	.004*
การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต	0.91 (.167)	มากที่สุด	0.79 (.228)	มาก	-3.000	.003*
การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	0.72 (.329)	มาก	0.66 (.386)	มาก	-.927	.355
การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลง เพาะปลูก การเก็บรักษา	0.84 (.280)	มากที่สุด	0.82 (.240)	มากที่สุด	-.283	.778
สุขลักษณะส่วนบุคคล	0.54 (.232)	ปานกลาง	0.50 (.251)	ปานกลาง	-.976	.331
การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ	0.90 (.271)	มากที่สุด	0.87 (.308)	มากที่สุด	-.610	.543

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

3.2 การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = .797) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = .855) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = .686) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = .727) และการพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูก การเก็บรักษา ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = .830) และมีการปฏิบัติในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 1.033) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = .914) และด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.13, S.D. = 1.222) จากการเปรียบเทียบเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัยและไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย เมื่อทดสอบด้วยสถิติทดสอบ t-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการปฏิบัติการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร

การปฏิบัติการผลิตผักปลอดภัยตาม มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	(ได้รับการรับรอง n=46)		(ไม่ได้รับการรับรอง n=88)		การเปรียบเทียบ	
	$\bar{X}$ (SD.)	แปลความ	$\bar{X}$ (SD.)	แปลความ	ค่า <i>t</i>	ค่า Sig.
แหล่งน้ำ	4.37 (.695)	มากที่สุด	4.25 (.848)	มากที่สุด	-0.823	.412
พื้นที่ปลูก	4.40 (.821)	มากที่สุด	4.13 (.862)	มาก	-1.796	.075
การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร	4.43 (.706)	มากที่สุด	4.28 (.674)	มากที่สุด	-1.249	.214
การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต	4.35 (1.438)	มากที่สุด	4.04 (.728)	มาก	-1.653	.101
การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	4.38 (.697)	มากที่สุด	4.22 (.741)	มากที่สุด	-1.161	.248
การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลง เพาะปลูก การเก็บรักษา	4.26 (.887)	มากที่สุด	4.19 (.803)	มาก	-.484	.629
สุขลักษณะส่วนบุคคล	4.26 (.822)	มากที่สุด	4.07 (.958)	มาก	-1.125	.263
การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ	3.38 (1.203)	มาก	3.00 (1.219)	ปานกลาง	-1.739	.084

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

4.1 ความสำคัญของปัญหาในการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงความสำคัญของปัญหา ซึ่งสามารถแยกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- ด้านการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) พบว่าเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.81$, S.D. = .681) พบปัญหาการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.78$, S.D. = 1.178) ปัญหาการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.89$, S.D. = .814) และปัญหาแหล่งน้ำ ($\bar{X} = 1.75$, S.D. = 1.029) พื้นที่ปลูก ($\bar{X} = 1.42$, S.D. = .671) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต ($\bar{X} = 1.73$, S.D. = .949) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X} = 1.72$, S.D. = .837) การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูก การเก็บรักษา ($\bar{X} = 1.79$, S.D. = .918) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X} = 1.61$, S.D. = .882) อยู่ในระดับน้อยที่สุด,

- ด้านการส่งเสริมการเกษตร พบว่าเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = .978)
- ด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 1.086) ซึ่งปัญหาราคาผลผลิตต่ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 1.203) และปัญหาแหล่งรับซื้อผลผลิตไม่เพียงพอ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.12$, S.D. = 1.228)

4.2 ข้อเสนอแนะในการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงข้อเสนอแนะในการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ซึ่งสามารถแยกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- ข้อเสนอแนะต่อการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
 1. แหล่งน้ำธรรมชาติ รัฐควรมีมาตรการกำกับดูแลและบังคับใช้ ตามกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม
- ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
 1. เจ้าหน้าที่ควรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์อย่างแท้จริง นำหน้าเกษตรกร เพื่อถ่ายทอดเทคนิคความรู้ใหม่ๆ แก่เกษตรกร
 2. ควรมีการส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนของเกษตรกร
- ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาด้านการตลาด
 1. ควรพัฒนาเชิงบูรณาการโดยเฉพาะ ลดขั้นตอนของระบบคนกลาง ให้เกิดการซื้อขายโดยตรงมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้กับเกษตรกรผู้ผลิต ขณะเดียวกันผู้บริโภคก็ได้อรรถาภิเษก
 2. ควรมีการส่งเสริมให้มีการอุดหนุนผลผลิตจากฟาร์มของเกษตรกร

5. การได้รับความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร รายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1 ความรู้ที่ได้รับและความรู้ที่ต้องการ พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้ในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 1.173) โดยได้รับความรู้ด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว สุขลักษณะส่วนบุคคล อยู่ในระดับมาก และได้รับความรู้ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก การเก็บรักษา การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ อยู่ในระดับปานกลาง และเกษตรกรมีความต้องการความรู้ในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .711) โดยต้องการความรู้ทุกประเด็นในระดับมากที่สุด (ภาพที่ 1)

5.2 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเกษตรกร การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงความต้องการช่องทาง การส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ซึ่งสามารถแยกเป็น 4 ช่องทาง ดังนี้ (ภาพที่ 2)

สื่อบุคคล พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากหน่วยงานราชการมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .799) และจากหน่วยงานเอกชนระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.81$, S.D. = 1.355)

สื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากคู่มือและแผ่นพับ ระดับปานกลาง (($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 1.502), ($\bar{X} = 2.76$, S.D. = 1.405)) ตามลำดับ และจากโปสเตอร์ ระดับน้อย ($\bar{X} = 2.16$, S.D. = 1.266)

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากอินเทอร์เน็ตและทีวี ระดับปานกลาง (($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 1.633), ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 1.350)) ตามลำดับ และจากวิทยุและวีดีโอ ระดับน้อย (($\bar{X} = 1.77$, S.D. = 1.123), ($\bar{X} = 1.54$, S.D. = .951)) ตามลำดับ

สื่อออนไลน์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากยูทูบ (Youtube) ระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 1.499) และจากเฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ และ (line) ระดับปานกลาง (($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 1.588), ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 1.576)) ตามลำดับ

5.3 ความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ของเกษตรกร การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงความต้องการวิธีการ ส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ซึ่งสามารถแยกเป็น 4 วิธี ดังนี้ (ภาพที่ 3)

บรรยาย พบว่าเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้จากการบรรยาย ในภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 1.160)

สาธิต พบว่าเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้จากการสาธิต ในภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.240)

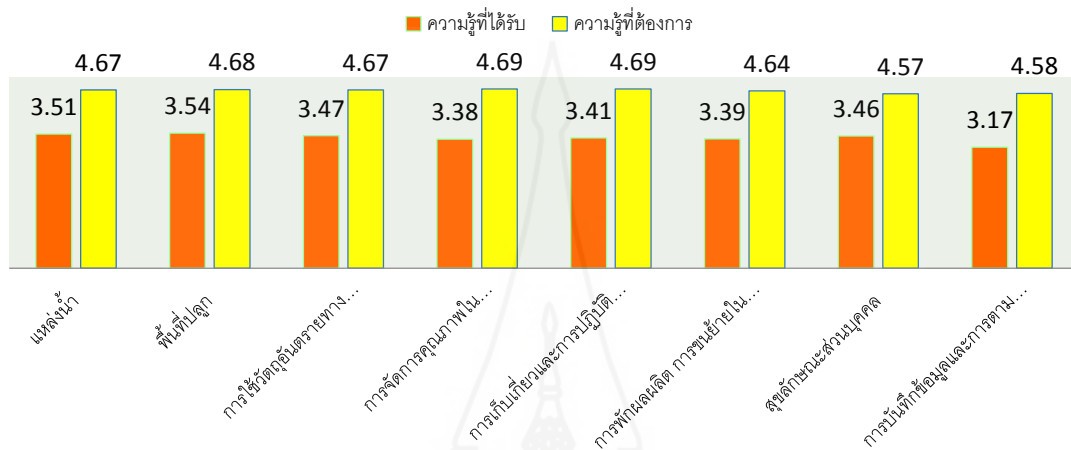
ฝึกปฏิบัติ พบว่าเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ ในภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 1.297)

ทัศนศึกษา พบว่าเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้จากการทัศนศึกษา ในภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 1.321)

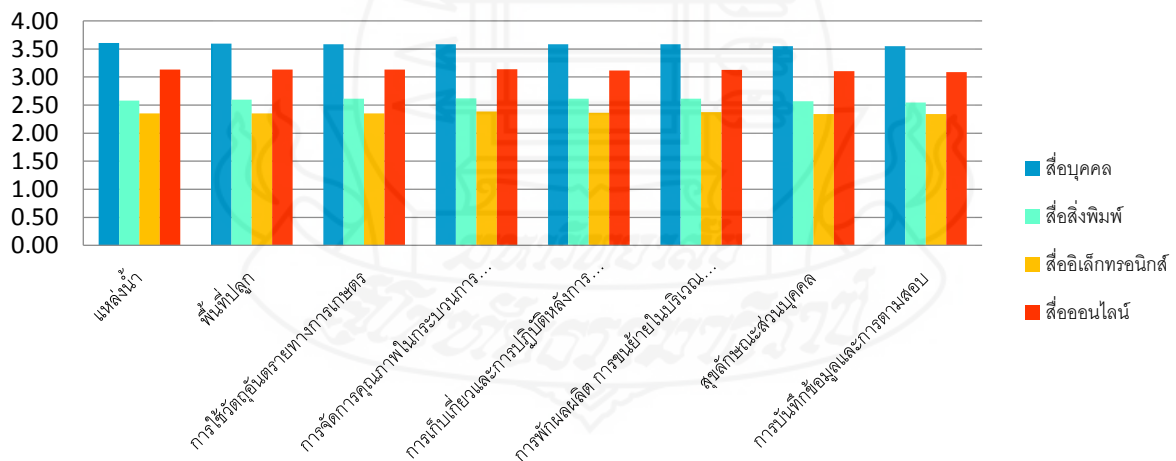
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11
The 11th STOU National Research Conference

ความรู้ที่ได้รับและความรู้ที่ต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริม

ภาพที่ 2 สรุประดับความรู้ที่ได้รับและระดับความรู้ที่ต้องการ

ความต้องการช่องทางการส่งเสริม

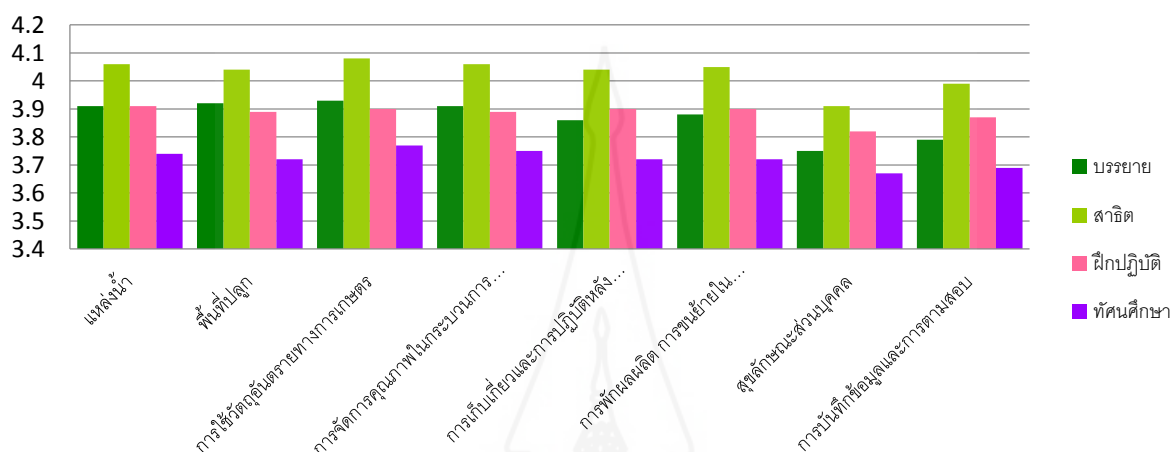
ภาพที่ 3 สรุประดับความต้องการช่องทางการส่งเสริมการเรียนรู้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้

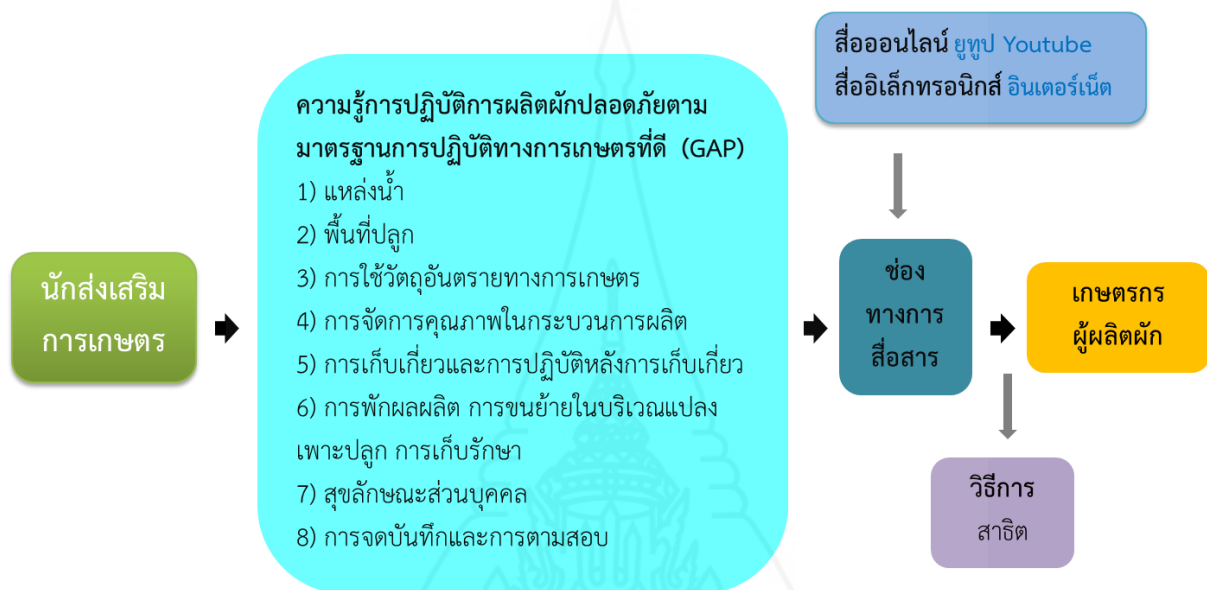
ภาพที่ 4 สรุประดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

6. แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

จากภาพที่ 5 สามารถอธิบายแนวทางการส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตผัก ได้ดังนี้

1) นักส่งเสริมการเกษตร S (Source) หมายถึง สื่อบุคคล ราชการ ให้ความรู้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่เกษตรกร

2) ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ที่เกษตรกรต้องการได้รับการส่งเสริมในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร M (Message) ประกอบด้วย ข้อกำหนดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี GAP 1) แหล่งน้ำ 2) พื้นที่ปลูก 3) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร 4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต 5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6) การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูก การเก็บรักษา 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล และ 8) การจดบันทึกและการตามสอบ

3) ช่องทางการสื่อสาร C (Channel) ที่เกษตรกรต้องการได้รับการส่งเสริม ดังนี้ สื่อออนไลน์ ได้แก่ สื่อยูทูบ Youtube และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ต

4) เกษตรกรผู้ผลิตผัก R (Receiver) มีความต้องการวิธีการส่งเสริม วิธีการสาธิตในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และเกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักส่งเสริม เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการผลิตผักร่วมกัน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สรุปได้ดังนี้

1. นักส่งเสริมการเกษตร ต้องให้ความรู้ด้านการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้

2. ให้ความรู้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามข้อกำหนด 8 ข้อ ได้แก่ 1) แหล่งน้ำ 2) พื้นที่ปลูก 3) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร 4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต 5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6) การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูก การเก็บรักษา 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล และ 8) การจดบันทึกและการตามสอบ ซึ่งเป็นปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

3. โดยให้ความรู้ผ่านช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ ช่องทางยูทูป Youtube สื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งใช้วิธีการสาธิตเป็นวิธีการส่งเสริม

4. เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ที่ถูกต้องและปฏิบัติได้ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อให้มีความปลอดภัยต่อเกษตรกร และผู้บริโภค

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีสามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. **สภาพทั่วไป สภาพสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร** พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.1 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตผักเฉลี่ย 2.2 คน และประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 16.4 ปี ร้อยละ 76.1 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 57.5 เป็นสมาชิกองค์กรทางการเกษตร ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักและอาชีพรองเป็นเกษตรกร มีพื้นที่ถือครองการเกษตรที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เฉลี่ย 5.9 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 11.0 ไร่ พื้นที่บุคคลอื่นให้ทำกินเปล่าเฉลี่ย 5.1 ไร่ มีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 4.2 ไร่ ต้นทุนการผลิตผักเฉลี่ย 5,177 บาท/ปี และมีรายได้เฉลี่ย 71,196.3 บาท/ปี ร้อยละ 97.0 ใช้แหล่งเงินทุนของตนเอง ร้อยละ 66.4 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนาวิพันธ์ แก้วดวง (2558, น.78) จากการศึกษาเรื่องการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรประมาณสองในสาม(ร้อยละ 65.60) เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.12 ปี ประมาณครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนแรงงานผลิตผักปลอดภัยโดยเฉลี่ย 2.22 คน มีพื้นที่ถือครองการเกษตรเฉลี่ย 10.07 ไร่ มีพื้นที่ผลิตผักปลอดภัยทั้งหมดเฉลี่ย 1.40 งาน การถือครองที่ดินสำหรับผลิตผักปลอดภัยเกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินของตนเองและมีเอกสารสิทธิ์ แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิตผักปลอดภัยส่วนใหญ่เป็นของตนเอง ได้รับแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) จากสื่อบุคคลภาพรวมในระดับมาก โดยได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของกนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.84) จากการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เกษตรกรมีรายได้รวมของเกษตรกรในการปลูกผักปลอดภัยเฉลี่ย 77,130.43 บาท/ปี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2. สภาพการผลิตผักของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.1 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากร้านค้าที่มีการจดทะเบียน ร้อยละ 65.7 นำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกเลยเพราะเมล็ดพันธุ์มีการคลุกสารเคมีมาแล้ว ร้อยละ 81.3 มีการเตรียมดินด้วยการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก ร้อยละ 66.4 เตรียมแปลงปลูกแบบยกทรง ร้อยละ 64.2 มีวิธีการปลูกโดยการหยอดเมล็ด ร้อยละ 82.1 ซื้อปุ๋ยจากร้านค้าที่มีการจดทะเบียน ร้อยละ 68.7 มีการใส่ทั้งปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ 55.2 ใช้แหล่งน้ำจากคลองชลประทาน เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอมีระบบชลประทานครอบคลุม ส่วนพื้นที่ที่ไม่มีระบบชลประทาน สภาพพื้นที่เหมาะกับการปลูกอ้อยและมันสปะหลัง ร้อยละ 29.1 มีวิธีการให้น้ำแบบปล่อยน้ำเข้าท่วมร่อง ร้อยละ 62.1 มีวิธีป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยใช้สารเคมี ร้อยละ 89.6 มีวิธีป้องกันกำจัดวัชพืชโดยใช้วิธีกล ร้อยละ 61.9 เก็บเกี่ยวโดยนับอายุเก็บเกี่ยวตามชนิดพืช ร้อยละ 70.9 ใช้มือในการเก็บเกี่ยว ร้อยละ 67.2 มีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวโดยบรรจุใส่ถุงพลาสติกหรือตะกร้า ร้อยละ 62.7 มีวิธีการจำหน่ายโดยพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีเวลาไปขายเองและจำนวนผลผลิตมีมาก มีต้นทุนการผลิตผักเฉลี่ย 5,177 บาทต่อไร่ และร้อยละ 65.7 ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย

3. ความรู้และการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมากที่สุด ประเด็นความรู้ด้านแหล่งน้ำ การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต การพักผลผลิต การขนย้ายภายในบริเวณแปลงปลูกและการเก็บรักษา การบันทึกและการตามสอบ รองลงมา มีความรู้ในระดับมาก ประเด็นความรู้ด้านพื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และมีความรู้ในระดับปานกลาง ประเด็นความรู้ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของนวนินทร์ แก้วดวง (2558, น.78) จากการศึกษาเรื่องการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากถึงมากที่สุด และงานวิจัยของประภม ทองเซอร์ (2553, น. 87) จากการศึกษาความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการผลิตพืชผัก GAP ในประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก พื้นที่ปลูก การใช้สารเคมี/สารชีวภาพในการทำ การเกษตร การเก็บรักษาผลผลิตการบันทึกข้อมูล และการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ โดยเกษตรกรมีความรู้ด้านการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสูงสุด 22 คะแนน ต่ำสุด 6 คะแนน และมีค่าเฉลี่ย 16.34 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัยมีความรู้ในระดับที่มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย และจากการเปรียบเทียบเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฯ และไม่ได้ได้รับการรับรองมาตรฐานฯ เมื่อทดสอบด้วยสถิติทดสอบ t-test พบว่า ประเด็นความรู้ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต มีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ซึ่งเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานฯ ยังขาดความรู้ในด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรและการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต ดังนั้นการส่งเสริมในพื้นที่ควรมีการถ่ายทอดความรู้ในประเด็นที่เกษตรกรยังขาด เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ในการผลิต

การปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและการพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูกและการเก็บรักษา มีการปฏิบัติในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดการคุณภาพใน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

กระบวนการผลิต สุขลักษณะส่วนบุคคล และด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนาวิทร์ แก้วดวง (2558, น.78) จากการศึกษาเรื่องการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการปฏิบัติ ในด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา และการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล และมีเกษตรกรส่วนน้อยมีการปฏิบัติในด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ โดยเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัยมีการปฏิบัติในระดับที่มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย และจากการเปรียบเทียบเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฯ และไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานฯ เมื่อทดสอบด้วยสถิติทดสอบ t-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ด้านการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) พบว่าภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย พบปัญหาการบันทึกข้อมูลและการตามสอบอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจดบันทึกข้อมูลในการผลิตมีหลายขั้นตอนทำให้เกษตรกรจดข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน พอจดข้อมูลไปสักระยะหนึ่งก็เลิกจด อีกทั้งเกษตรกรบางรายเขียนไม่ได้ ซึ่งยุ่งยากในการปฏิบัติของเกษตรกร สอดคล้องกับงานวิจัยของนาวิทร์ แก้วดวง (2558, น.81) จากการศึกษาเรื่องการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหาด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ในส่วนของการจัดทำเอกสารหรือแบบบันทึกการผลิตในขั้นตอนต่างๆ ด้านการส่งเสริมการเกษตร พบว่าเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยปัญหาการขาดสื่อในการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากที่สุด, ด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งปัญหาราคาผลผลิตต่ำ อยู่ในระดับปานกลางและปัญหาแหล่งรับซื้อผลผลิตไม่เพียงพออยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับกนกกาญจน์ สว่างเมฆ (2560, น.89) จากการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับมากในเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีข้อเสนอแนะควรพัฒนาเชิงบูรณาการโดยเฉพาะการลดขั้นตอนของระบบคนกลาง ให้เกิดการซื้อขายโดยตรงมากขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้กับเกษตรกรผู้ผลิต ขณะเดียวกันผู้บริโภคได้ราคาถูกลงด้วย

5. การได้รับความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้การผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยได้รับความรู้ด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว สุขลักษณะส่วนบุคคลอยู่ในระดับมาก และได้รับความรู้ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก การเก็บรักษา การบันทึกข้อมูลและการตามสอบอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีความต้องการความรู้ในทุกๆ ประเด็นในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของนาวิทร์ แก้วดวง (2558, น.81) จากการศึกษาเรื่องการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการทั้งเนื้อหาและวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก เกษตรกรมีความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยต้องการวิธีการส่งเสริมจากการสาธิต ต้องการช่องทางในการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ส่งเสริมผ่านสื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ เป็นลำดับที่ 1 สื่อออนไลน์จากยูทูบ เป็นลำดับที่ 2 และสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากอินเทอร์เน็ต เป็นลำดับที่ 3 ตามลำดับ

6. แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เนื่องด้วยความต้องการความรู้และความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร มีความต้องการสื่อบุคคล จากหน่วยงานราชการ ซึ่งก็คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ในการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในทุกประเด็น ตามข้อกำหนด 8 ข้อ ได้แก่ 1) แหล่งน้ำ 2) พื้นที่ปลูก 3) การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร 4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต 5) การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6) การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูก การเก็บรักษา 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล และ 8) การจดบันทึกและการตามสอบ โดยให้ความรู้ผ่านช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ ช่องทางยูทูบ Youtube สื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งใช้วิธีการสาธิต เป็นวิธีการส่งเสริม เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ที่ถูกต้องและปฏิบัติได้ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อให้มีความปลอดภัยต่อเกษตรกร และผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะต่อนโยบาย จากปัญหาด้านการตลาด เกษตรกรมีปัญหาราคาผลผลิตต่ำ และจากข้อมูลวิธีการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรที่ส่วนมากมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นควรมีนโยบายด้านการตลาดที่จะรองรับสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐานให้มีราคาแตกต่างจากสินค้าทั่วไป และพัฒนาเชิงบูรณาการโดยเฉพาะการลดขั้นตอนของระบบคนกลางให้เกิดการซื้อขายโดยตรงมากขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้กับเกษตรกรผู้ผลิต

1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน หน่วยงานแต่ละหน่วยซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ต่างด้านแตกต่างกันควรมีการบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในแต่ละด้านตามข้อกำหนดของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร ควรมีเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอต่อการตรวจประเมินแปลง ลดขั้นตอนการขอใบรับรอง หรือมอบอำนาจให้หน่วยงานอื่นช่วยออกใบรับรองแทนในบางกรณี เพื่อความสะดวกรวดเร็ว

1.3 ข้อเสนอแนะต่อนักส่งเสริมการเกษตร จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรต้องการช่องทางการส่งเสริมสื่อบุคคล จากหน่วยงานราชการ สื่อออนไลน์คือ ยูทูบ Youtube และสื่ออิเล็กทรอนิกส์คือ อินเทอร์เน็ต ดังนั้นนักส่งเสริมควรใช้สื่อเหล่านี้เข้าไปส่งเสริมให้เกษตรกร ร่วมกับการติดตามเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำ

1.4 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร จากปัญหาด้านการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรมีปัญหาด้านการบันทึกและการตามสอบในระดับปานกลาง ควรมีการฝึกให้เกษตรกรปฏิบัติ และให้เกษตรกรที่สามารถจดบันทึกได้ เป็นพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรคนอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีศึกษาด้านการตลาดที่รองรับสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานปลอดภัย เพื่อพัฒนาตลาดให้เข้มแข็งและให้มีตลาดเพิ่มขึ้นที่จะรองรับผลผลิตที่ได้มาตรฐาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2.2 ควรมีการศึกษาการส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิตผักของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเกิดการมีส่วนร่วม และสามารถมีอำนาจการต่อรองได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). ระบบฐานข้อมูลเกษตรกรกลาง. ข้อมูลผู้ปลูกผัก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สืบค้นจาก http://farmer.doae.go.th/farmer/report_act/reportTambon
- คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (เมษายน 2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2564).
- สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2563). แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ.2561-2565. ค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.ratchaburi.go.th/plan-2551/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ ปี 2562. ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://oaezone.oae.go.th/view/22/เอกสารเผยแพร่/TH-TH>
- กนกกาญจน์ สว่างเมฆ. (2560). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- นาวิพันธ์ แก้วดวง (2558). การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- ประณม ทองเซอร์. (2553). ความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผักตามการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง จังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่